

Глигор Јовановски

ДВОПРЕДМЕТНИ ЧЕТИРИГОДИШНИ СТУДИИ - СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ

Глигор Јовановски

Природно-математички факултет, Скопје

1. Кадри и искуства создадени во периодот од отворањето на вишите педагошки академии, односно педагошките академии во Македонија, па сè до укинувањето на предметната настава во 1985 година.

Со УРЕДБА на Владата на НР Македонија, во 1947 година е основана првата Виша педагошка школа во Македонија, која во 1961 година ја продолжува својата дејност како Педагошка академија [1]. Подоцна, во 1959 година, започнува со работа и Вишата педагошка школа во Штип, а во 1964 година и Педагошката академија во Битола [2].

Паралелно со постоењето на двете виши педагошки школи во Скопје и во Штип, сè до 1963 година во НР Македонија постојат и учителски школи кои подготвуваат кадри за одделенска настава, за од 1963 година педагошките академии да го преземат целокупното образование на наставните кадри и за одделенска и за предметна настава во основното образование од I до VIII одделение [1,2].

Притоа, сè до укинувањето на подготвувањето на наставници за предметната настава во 1985 година, на овие три академии дипломирале над 11 000 кадри за предметна настава во основните училишта, од кои околу половината се кадри од природно-математичките дисциплини [1,2].

Секако дека сите овие наставно-воспитни кадри се вклучиле во широката мрежа на образовниот процес во Републикава, носејќи го притоа врз себе товарот на одговорноста за реализацијата на образовниот процес и давајќи несомнен придонес во унапредувањето на наставата во основното образование.

2. Сознанија за потребите од создавање на поквалитетни кадри за изведување на наставата од V до VIII одделение.

Во доста голем број земји во светот кои имаат поразвиени образовни системи (Франција, Белгија, Русија, Велика Британија, Италија, Германија, Шпанија, Чешка, Словачка, САД, Хрватска, Словенија, Србија и други) постојат четиригодишни студии за подготвување на наставни кадри за основното образование [2,3]. Овие светски сознанија за потребата од воведување на повисок степен на образование на кадрите што ја изведуваат наставата во основното образование придонеле и кај нас да еволуира во минатото доста раширеното мислење, дека колку е понизок степенот на образовниот процес, толку понизок треба да биде и степенот на образованоста на изведувачот на наставата.

Станува, значи, збор за општо сознание дека има потреба од воведување на повисок степен на образование на изведувачите на наставата од V до VIII одделение и тоа во никој случај не треба да ги навредува досегашните и сегашните квалитетни учесници во образовниот процес. Имено, познато е дека помеѓу нив постојат извонредно квалитетни воспитувачи кои со голема љубов и ентузијазам ја вршеле својата образовно-воспитна дејност во текот на целиот работен век.

Поаѓајќи токму од оваа несомнена потреба за подигнување на степенот на образованието на наставниот кадар во основното образование од V до VIII одделение, во почетокот на осумдесеттите години, се започнати активностите околу укинувањето на подготвувањето на наставници за предметната настава на педагошките академии во Републикава и за создавање на услови за постапно преземање на оваа дејност од страна на наставничките факултети (Филозофскиот, Филолошкиот и Природно-математичкиот факултет од Скопје) [2], за во 1985 година студиите по предметната настава на педагошките академии конечно и да згаснат [4].

3. Подготовки на Природно-математичкиот факултет за постапно преземање на двопредметната настава од педагошките академии

Со цел навремено да се вклучи во реализацијата на предложената концепција за постапно преземање на двопредметната настава од педагошките академии, Природно-математичкиот факултет во Скопје подготви Елаборат за воведување на двопредметни четиригодишни студии од областа на природните и математичките дисциплини [5]. Во рамките на овој Елаборат беше предвидено, со текот на времето, а според потребите и можностите, постапно да се воведуваат двопредметни студии по групите:

математика - физика

математика - информатика

биологија - хемија

физика - хемија

географија - историја (интердисциплинарно со Филозофскиот факултет)

Овој елаборат, како и наставните планови за I и II година од двопредметните четиригодишни студии по математика - физика беа разгледани и усвоени на 257-та Седница на Универзитетскиот совет на Универзитетот "Кирил и Методиј" во април, 1992 година [6]. Врз основа на тоа, Министерството за образование и физичка култура на Република Македонија, во октомври истата година, издаде РЕШЕНИЕ за одобрување на наставниот план [7], како и РЕШЕНИЕ за општествена и економска оправданост за организирање на четиригодишни двопредметни студии по математика - физика на Природно-математичкиот факултет во Скопје [8]. Така, во учебната 1992/93 година студиите конечно и започнаа.

Во текот на истата учебна година (1992/93), Природно-математичкиот факултет пристапи кон подготвување на наставни планови и програми за III и IV година од двопредметните четиригодишни студии по математика - физика, како и наставни планови за четирите години од студиите по биологија - хемија. Разгледувањето на овие наставни планови на Универзитетскиот совет се

оддолжи за околу една учебна година, време кое помина во неуспешни обиди да се усвои новиот Концепт за образовниот систем во Македонија.

Конечно, откако се покажа дека подготвувањето на Концептот е долготрајна работа, во ноември 1993 година, Универзитетскиот совет ги усвои и наставните планови за двете завршни години од студиите по математика - физика, како и плановите за студиите по биологија - хемија, по што уследија и решенијата од Министерството за образование и физичка култура за давање согласност за продолжување на студиите по математика - физика [9], како и за започнување на студиите по биологија хемија [10]. Така, од оваа учебна година (1994/95) започнуваат и двопредметните четиригодишни студии по биологија - хемија (наставните планови се дадени во прилог).

Како што се гледа од наставните планови, застапеноста на предметите од двете области кои ги чинат двопредметните студии е подеднаква, односно рамноправна. Тоа значи дека дипломираните професори по математика - физика, односно биологија - хемија ќе бидат подеднакво оспособени за одржување на настава по математика и физика, односно по биологија и хемија. Инаку, во наставните планови, покрај стручните предмети од соодветните дисциплини, се внесени и доволен број на т.н. педагошки предмети (педагогија, психологија, методика со хоспитации, дидактика и филозофија на природните науки).

4. Моменталната состојба со овој вид студии на Природно-математичкиот факултет (кадар, опрема, простор).

Кадар. На Природно-математичкиот факултет во Скопје во текот на веќе изминатите 47 години, што за наши прилики е долг период, се создадени бројни кадри кои изведуваат настава за еднопредметните студии по математика, физика, хемија, биологија, географија и, во последно време, по информатика. Така, во моментот, на Факултетот делуваат вкупно 95 наставници и 77 асистенти. Тој ист кадар активно се занимава и со научна работа и во рамките на нашите можности, вложува огромни напори да ги следи модерните текови на развојот на науката.

Токму таков кадар е досега ангажиран да ја изведува наставата и вежбите на двопредметните студии по математика - физика, а од оваа учебна година и на студиите по биологија - хемија. Истите тие наставници на студентите од овој вид студии веќе им ги ставаат на располагање учебниците и учебните помагала издадени од автори кои имаат долгогодишно издавачко искуство.

Инаку, во рамките на програмата за образување на ваков вид кадри, Природно-математичкиот факултет во иднина предвидува да ги вклучи своите кадровски потенцијали во нивното дообразување по завршувањето на соодветните студии и стапувањето на работа.

Опрема. Состојбата со опременоста на високообразовните институции во Републикава за изведување на наставната и научната дејност е општо познато дека е, во основа, лоша. Природно-математичкиот факултет во тој поглед по ништо не се разликува од другите високошколски образовни и научни институции. Сепак, во споредба со онаа опрема што беше во можност да им ја стави на располагање на студентите Педагошката академија, состојбата на Природно-математичкиот факултет е далеку поповолна. Имено, Факултетот е во состојба

на студентите од двопрредметните студии да им ја стави на располагање целокупната опрема за наставна и научна дејност со која се изведува наставната и научната дејност на еднопрредметните студии.

Простор. Природно-математичкиот факултет, познат како еден од најголемите и најхетерогените факултети при Универзитетот "Св. Кирил и Методиј", располага со две згради во кои досега ја изведувал својата дејност за еднопрредметните студии, а започна да ја изведува и дејноста за двопрредметните студии. Во рамките на тие две згради постојат голем број амфитеатри, предавални и лаборатории, од кои еден дел е веќе ставен во функција на реализација на двопрредметните студии. Покрај тоа, со посебен договор [11], на Природно-математичкиот факултет му е доделен на користење и дел од просторот на Педагошката академија "Климент Охридски" во Скопје или, поточно, просторот за изведување на наставата во I и II година на студиите по математика - физика.

6. Перспективи за понатамошен развој.

Перспективите за понатамошниот развој на двопрредметните четиригодишни студии по природно-математичките дисциплини Факултетот ги гледа во:

- создавање на современи и развиени заводи во рамките на сите институти на Природно-математичкиот факултет, кои најактивно би се занимавале со проблемите на методиката на наставата по секоја од соодветните дисциплини на двопрредметните и еднопрредметните студии.

- лоцирање на целокупните двопрредметни четиригодишни студии на едно место, по можност во локалитетот Гази Баба, со што ќе се обезбеди порационално користење на опремата и кадровските потенцијали;

- што поскоро активирање на двопрредметните четиригодишни студии по историја - географија (интердисциплинарно со Филозофскиот факултет);

- вклучување на кадри од Природно-математичкиот факултет во процесот на надзорот врз работата на наставниците од предметната настава во основното образование.

Секако дека, за да ги оствари сите овие цели и со тоа да ги вклопи двопрредметните четиригодишни студии во рамките на својата целокупна наставна и научна дејност, Природно-математичкиот факултет веќе сериозно размислува за својата организациона поставеност во иднина.

Во последно време, меѓутоа, паралелно со сите горенаведени активности околу постапното префрлување на предметната настава по природно-математичките дисциплини од Педагошката академија на Природно-математичкиот факултет, се одвиваат и активности за т.н. реактивирање на Педагошката академија. Имено, за тоа е расправано на една од седниците на Универзитетскиот совет на Универзитетот "Св. Кирил и Методиј" [12], меѓутоа, колку што нам ни е познато, таму не е донесена одлука за реактивирање на Педагошката академија. Наместо тоа, на наведената седница на Универзитетскиот совет е заклучено дека треба да се формира работна група или некакво слично тело кое ќе подготви материјал во врска со овој проблем.

Неодамна, Природно-математичкиот факултет е незванично информиран дека Наставничкиот совет на Педагошката академија "Св. Климент Охридски" - Скопје, на седницата одржана на 30.06.1994 година, ги прифатил

комисиите за изготвување на наставни планови и програми за предметна настава, предложени од страна на Универзитетот "Св. Кирил и Методиј". Не е јасно во овој случај, што значи тоа "комисии предложени од страна на Универзитетот "Св. Кирил и Методиј". Се работи ли за предлози на Универзитетскиот сенат или, пак, Универзитетската управа? Колку што нам ни е познато, овие тела не усвоиле таква одлука. Останува, според тоа, можноста, предлозите да се дадени од страна на тогашната ректоратска управа на Универзитетот во името на целиот Универзитет. Како и да е, во составот на овие комисии за студии во групите математика - физика, биологија - хемија и историја - географија, со исклучок на еден член во комисијата за историја - географија, не е предложен ниту еден активен професор од Природно-математичкиот факултет во Скопје. Комисиите започнале со работа, меѓутоа досега веќе двајца универзитетски професори се откажале од учеството во нив, а еден од членовите го условува учество со вклучувањето во комисиите на активни наставници од Природно-математичкиот факултет во Скопје.

Природно-математичкиот факултет, очекувајќи дека ќе биде вклучен во понатамошните активности околу евентуалното реактивирање на Педагошката академија, едноставно не сака да помисли дека неговите кадри се намерно изземени, меѓутоа, и покрај сите настојувања, не може да најде разумни причини за ваквата постапка.

Една од можностите е дека се работи за нечија оценка дека реализирањето на политичката одлука за реактивирање на Педагошката академија ќе биде отежнато, доколку во тоа реализирање учествуваат и кадри од Природно-математичкиот факултет. Другата можност, пак, би била немањето на доволен број аргументи со кои би се објаснило враќањето назад, како и воведувањето на паралелизам, по сето она што е сторено за да се создадат некои неопходни предуслови за образување на поквалитетни кадри за предметна настава во основното образование.

Без оглед на тоа за која од горните две можности се работи или, евентуално станува збор за други причини со кои ние не сме запознаени, Природно-математичкиот факултет бара и истовремено изразува готовност да биде запознаен со сите согледувања поради кои се предлага реактивирањето на Педагошката академија, но истовремено бара, на предлагачот (или предлагачите) на оваа иницијатива да му ги стави уште еднаш на увид и сопствените согледувања во врска со овој многу важен проблем.

Од сето погоре кажано произлегува дека перспективите за понатамошниот развој на двопредметните четиригодишни студии на Природно-математичкиот факултет, покрај другото, зависат и од тоа како ќе се разреши проблемот со активирањето на Педагошката академија. Ако се направи погрешниот чекор кој е на повидок и ако се вратиме десетина години назад, во тој случај ќе бидат потребни многу години за да се отстранат настанатите последици и повторно да се создадат услови за квалитетно зачекорување напред. Тој чекор напред, како што веќе беше потенцирано, голем број од земјите со поразвиен школски систем од нашиот, го имаат направено веќе одамна.

Литература

1. ПЕДАГОШКА АКАДЕМИЈА "КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ", СКОПЈЕ, 1947 - 1972, Монографско издание, Скопје, 1972.

СОБРАНИ ТРУДОВИ

2. КОНЦЕПТ ЗА ТРАНСФОРМАЦИЈА НА ПЕДАГОШКИТЕ АКАДЕМИИ ВО СР МАКЕДОНИЈА, Републичка заедница за насочено образование, Скопје, 1983.
3. ОБРАЗОВНИТЕ СИСТЕМИ ВО НЕКОИ ЕВРОПСКИ ЗЕМЈИ И ДРУГИ ПРИЛОЗИ, Педагошки завод на Македонија, Скопје, 1991.
4. РЕШЕНИЕ БР. 11-4447/1 ОД 31.08.1993 ГОДИНА ОД МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И ФИЗИЧКА КУЛТУРА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА ПРЕСТАНУВАЊЕ НА ДЕЛНОСТА НА ГРУПАТА ЗА МАТЕМАТИКА - ФИЗИКА НА ПЕДАГОШКАТА АКАДЕМИЈА "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ" ВО СКОПЈЕ, Скопје, 1993.
5. ЕЛАБОРАТ ЗА ОРГАНИЗИРАЊЕ ЧЕТИРИГОДИШНИ ДВОПРЕДМЕТНИ СТУДИИ НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ ЗА ОБРАЗУВАЊЕ НА КАДРИ ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ, Природно-математички факултет, Скопје, 1992.
6. 257 СЕДНИЦА НА УНИВЕРЗИТЕТСКИОТ СОВЕТ НА УНИВЕРЗИТЕТОТ "КИРИЛ И МЕТОДИЈ", Скопје, 1992.
7. РЕШЕНИЕ БР. 11-2057/3 ОД 13.10.1992 ГОДИНА ОД МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И ФИЗИЧКА КУЛТУРА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНИОТ ПЛАН НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ ЗА ЧЕТИРИГОДИШНИ ДВОПРЕДМЕТНИ СТУДИИ ПО МАТЕМАТИКА - ФИЗИКА, Скопје, 1992.
8. РЕШЕНИЕ БР. 11-2057/2 ОД 08.10.1992 ГОДИНА ОД МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И ФИЗИЧКА КУЛТУРА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА ОПШТЕСТВЕНА И ЕКОНОМСКА ОПРАВДАНОСТ ОД ОРГАНИЗИРАЊЕ НА ЧЕТИРИГОДИШНИ ДВОПРЕДМЕТНИ СТУДИИ ПО МАТЕМАТИКА - ФИЗИКА НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ, Скопје, 1992.
9. РЕШЕНИЕ БР. 11-88/4 ОД 01.02.1994 ГОДИНА ОД МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И ФИЗИЧКА КУЛТУРА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ НА НАСТАВНИОТ ПЛАН ЗА III И IV ГОДИНА ЗА ДВОПРЕДМЕТНИТЕ СТУДИИ ПО МАТЕМАТИКА - ФИЗИКА НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ, Скопје, 1994.
10. РЕШЕНИЕ БР. 11-88/3 ОД 01.02.1994 ГОДИНА ОД МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И ФИЗИЧКА КУЛТУРА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ НА НАСТАВНИОТ ПЛАН НА ЧЕТИРИГОДИШНИТЕ ДВОПРЕДМЕТНИ СТУДИИ ПО БИОЛОГИЈА - ХЕМИЈА НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ, Скопје, 1994.
11. БЕЛЕШКА ЗА ПОСТИГНАТ ДОГОВОР ЗА КОРИСТЕЊЕ НА ДЕЛ ОД ПРОСТОРОТ НА ПЕДАГОШКАТА АКАДЕМИЈА ВО СКОПЈЕ ОД ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ЗА ДВОПРЕДМЕТНИТЕ СТУДИИ ПО МАТЕМАТИКА - ФИЗИКА, Скопје, 1992.
12. 269 СЕДНИЦА НА УНИВЕРЗИТЕТСКИОТ СОВЕТ НА УНИВЕРЗИТЕТОТ "СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ", Скопје, 1994.